Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

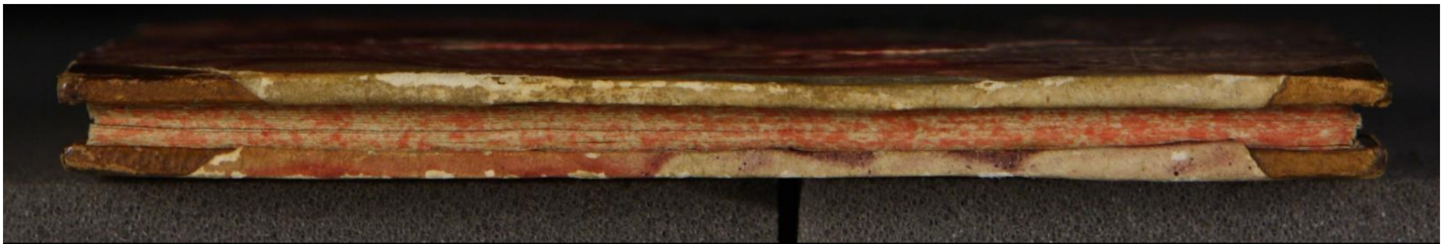
Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

Bibliotheca regia publica
7, – 6
DA BOKS
LN 1273
ex. 3
BIBLIOTHECA REGIA. S.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

FORMVLA VISITATIONIS PROVINcialis ſeu præpoſitorum conſcripta a

DOCT: PET: PALL:

I. COR: XIIII.

Omnia pro decoro & ſecundum ordinem ſtant inter vos.

1 5 5 5.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

Venerandis viris / Eccle-
ſiarum & Scholarū in his regnis & terris /
Daniæ / Noruegiæ / Rugiæ / Gothiæ /
Iſlandiæ & Farenſium inſularum /
præpoſitis / ſuis Dominis &
fratribus in Chriſto
chariſſimis.

GRatiam / miſericordiam & pacem a Deo patre & Domino noſtro Ieſu Chriſto. Poſtquam venerandi viri / Dominis Superintendentibus huius regni Daniæ / quando nuper admodum ex mandato Sereniſſimi Regis hic Haffniæ congregati fuerunt / ita placuit / vt hunc libellum viſitationis præpoſitorum / cum aliis quibuſ-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

buſdam Synodalibus/quæ pro noſtris tã-
tum Eccleſiis & Scholis in vſum præpoſi-
torum Selandinorum hactenus conſcripſe-
ram/in primis excudi typis curarem/vt in
vſum aliorum quoque diuulgarentur / id
quod eis petentibus pro mea qualicunq;
erga dominos & fratres noſtros beneuolen-
tia denegare non potui / quantumuis hæc ea-
dem in noſtris Eccleſiis & ſcholis propemo-
dum trita ſunt. Hanc enim formulam vi-
ſitationis prouincialis / pio & fideli viro
prouinciæ Calenburgenſis præpoſito/ do-
mino Melchiori Johannis / ante aliquot
annos his verbis & hac Epiſtola dedicaui.

Quanq̃ optime frater & fidelis in
verbo Dei cõminiſter / formula viſitatio-
nis tuæ non ſolum ex ipſa ordinatione / ſed
etiam ex mea diœceſana Eccleſiarum viſi-
tatione peti poteſt / tamen quia certam ex
me viſitandi formulam petis / meam qua-
lemcunq; operam & quantulamcunq; / tibi

denegare non poſſum. Video enim ſumme neceſſariam eſſe non tantum Superintendentis / ſed etiam præpoſitorum viſitationem / tam ruri / q̃ in oppidis & ciuitatibus / vt nemo ſit qui iure poſſit huic neceſſitati / reclamare. Nam vt maxime accepti & expenſi ratio ſeu computatio ad alios deuoluta nõ pertineat nunc ad officium præpoſiti iuxta ordinationem hic in Selandia / tamẽ adhuc plus ſatis habet quod agat in ſingulis Eccleſiis / modo fideliter alioqui ſuo officio ſatiſfacere velit.

Primum enim quantum ad ipſos Parochos attinet / non omnes conſeruant ſemper eandem & perpetuam / vel in doctrina ſynceritatẽ / vel in vita puritatem quin affectibus vitioſis interdum laborent ac indulgeant / vt homines ſumus / & nihil humani / a nobis alienum eſſe putemus.

Deinde nociua & pernicioſa illa / quorundã ludimoderatorum / in erudienda iuuentute ſcolaſtica / tum diaconorum in

catechizandis

catechizandis pueris ruralibus ſegnities non paruam huic viſitationi occaſionem præbet.

Adhæc etiam negligentia tutorum Eccleſiæ & pauperum / in multis locis reprehendenda & corrigenda eſt.

Poſtremo vulgi licentiam / impietatem / pertinaciam / ingratitudinem / libidinem / & mores vitioſos emendare / ſubinde neceſſarium eſſe quis non videt? Ideo non poſſum ſatis ridere temeritatem / ne dicam inuidentiam illorum / qui hæc omnia nunc calumniantur & in peiorem partẽ inter pretantur nunc alios etiam ſummos viros perperam in formant / quaſi hæc viſitatio ſit inſtituta quæſtus gratia / propter lucellum / quod inde corradi poſſit / & nõ magis ad gloriam Chriſti. Sed tales ex muſca Elephantem / et ex Elephante muſcam faciunt / excolantes interim culicem / et Camelum deglutientes / vt Crocodyli lachrimis Eccleſiarum iacturam deplorare videantur. Sed nos interim opor-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

tet / quantum fieri poteſt / implere omnem
iuſtitiam / hoc eſt / noſtrum officium fide-
liter facere / et laborare in vinea Chriſti.
Plura ſunt in meos humeros coniecta / q̃
vt ferendo par eſſe poſſim. Mea viſitatio /
ſi ſuperſtes fuero / vix intra quinquẽniũ fi-
nietur / vt taceam ꝙ vnus vir / nullus
vir. Quis ergo non animaduertit præ-
poſitos ex mera neceſſitate Superintenden-
tibus additos eſſe / videlicet vt in rebus tam
arduis eos iuuare et aliquot ſaltem oneri-
bus leuare queant. Habent enim Superin-
tendentes ſuos Præpoſitos eadẽ de cauſa /
qua Moſes ſuos Centuriones ac decurio-
nes / et Paulus ſuos Timotheos et Ti-
tos / nimirum vt q̃ deſunt / corrigant / ⁊ ſint
comminiſtri in verbo et Epiſcopatu / ad
ſubleuationem Superintendentis / ne tam
ingenti occupationum mole prematur / vt
ante tempus in opere deficiat et ſuccũbat /
ſed vt id quod ex gratia Dei præſtare
poteſt / diu poſſit. Quare nihil eſt ꝙ qui-
dam Præpoſiti tergiuerſantur et detrectant
hanc

Hanc viſitationem / deterriti vociferationi-
bus maleuolorum hominum / qui quæſtũ
et auaritiam interpretantur. Habent enim
in ordinatione Sereniſſimi Regis manda-
tum / vt ſingulis annis viſitent Eccleſias
prouinciales / cum nõ liceat Superintendẽti
niſi quarto quoqꝫ ãno omnes huius diœce-
ſis Eccleſias viſitare. Quod regiũ manda-
tum / ſi quis contemnit / ignominioſa de-
poſitione cedat fideliori miniſtro / qui labo-
ret et fructum faciat in vinea Domini.
Proinde mi Domine Melchior / cum ne-
ceſſariis de cauſis inſtituta ſit Præpoſito-
rum viſitatio / tuæ tã ſanctæ / tam vtili /
imo tam neceſſariæ petitioni non graua-
tim morem geram. Interim in Chriſto
vale. Ex prouinciis 16. Auguſti. 1543.

Precor itaqꝫ Venerandi viri & fratres
vos omnes & ſingulos / vt hæc mea ſcrip-
ta qualitercunqꝫ ſcripta & edita boni con-
ſulere velitis. Deinde veſtris Eccleſiis &

Miniſtris

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

Miniſtris Eccleſiarum & Scholarum/hæc vbi neceſſitas poſtulat/fideliter proponere & inculcare. Poſtremo cum omnibus piis/ardenter orare Deum & patrem Domini noſtri Ieſu Chriſti/videlicet/vt ipſemet ſuo ſancto ſpiritu/qui nobiſcum veritati teſtimonium perhibebit/tam ſcholas quam Eccleſias omnes in his regionibus & terris/ad ſuam ſempiternam gloriam defendere & gubernare dignetur. Vos in Chriſto Ieſu fœliciter valete. Haffniæ 7 Iunii 1555.

Formula Viſitationis prouincialis ſeu præpoſituralis.

PRimum/temporis/loci/& perſonarū circumſtantias videamus.

Tempus

Tempus.

TEmpori ſeruiendum / vt inquit Pau-
lus. Quare mihi conſultiſſimum vi-
detur eſſe vt excepta hyeme / reliquas anni
partes ſibi ſumat præpoſitus ad viſitandū
vt vel in vere / cum frondent ſylvæ cum
formoſiſſimꝰ annus / vel in æſtate / vel poſt
collectas fruges / in autumno / ſi piſcatura
non obſtat / viſitationem inchoare & abſol-
uere poſſit / Præterea nō continuis diebus
ſed ſucceſſiuis ſeptimanis meo iudicio / ſu-
ſcipienda eſt hæc viſitatio. Danda eſt enim
opera ne propria præpoſiti Eccleſia prop-
ter viſitationem detrimētū patiatur. Ideo
nunc hanc / nunc illam eccleſiam / quaſi ali-
ud agens inuiſere poſſit / ne vel ipſe labo-
ribus obruatur / vel ipſius populus iuſto
& ligitimo miniſterio deſtituatur. Ad hæc
etiam non videtur conſultum / vt diebus
Dominicis viſitet Eccleſias / ne vtrobiq;
ſacra impediantur ac negligantur / hoc eſt
tam domi apud ſuos / q̄ foris apud eos /

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

quos viſitare die dominico preſumit. Eligat potius vel diem Martis/vel diem Iouis/ vel ſi libet diem precationis / vt vna & eadem opera/ tam precatio quam viſitatio fiat. Omnia tempus habent.

Iocus.

POterit ſemper domi ſuæ pernoctare/et ſummo mane/ incurru vel in equo / ſe ad Eccleſiam viſitandam conferre/ ne nimiis ſumptibus Eccleſia grauetur / quod quidam futurum ſuſpicantur. Nec vltra duas aut tres horas apud tutores manendum eſt/ ne ventris cauſa viſitationem inſtitutam eſſe cauſentur et columnientur. Illud ſumme cauendum eſt / ne quiſq̃ inuitetur ad prandium / quaſi ſub pretextu et nomine præpoſiti /ne graues tandem Eccleſiæ ſũptus perturbent ac deſtruant viſitationem/ Si quos volunt Tutores inuitare/faciant id ex priuato / vel ſuo nomine / non præpoſiti /

poſiti / ne prandii ſumptus in magnam pecuniæ ſum̃am contrahatur. Imo meum cõſilium / eſt vt mox a prãdio curet ſubduci rationem / vt certo ſciat / quanti conſtiterit Eccleſiæ prandium quod ſumpſerat / ne mendaciis eum circumueniant alicubi callidi Tutores et apud præfectum regiũ / cui cõmiſſum eſt hoc munus / vt bonorum Eccleſiaſticorũ rationẽ habeat / accuſent / ac viſitationem Eccleſiarum impediant ac remoue̾tur. Tales enim ſũptuoſi præpoſiti prebent occaſionem huius mali / quod Eccleſiæ Christi / deinde miſeri parochi quibuſdam aulicis / vt vocant / præpoſitis ſeu potius aſinis onerentur et grauentur.

Perſonæ

PErſonæ cum quib⁹ agere debet / ſunt. 1 Paſtores. 2 Diaconi. 3 Tutores Eccleſiæ. 4 Tutores pauperum. 5 Populus.

Hic enim ordo ſeruari poteſt / vt de pa-

ſtore et diacono/populum et tutores/ deinde viciſſim de populo et tutoribus paſtorem et diaconum interroget/ita vt appellet ad cuiuſque conſcientiam / ne quiſq̄ ſit / qui vel ad alterius negligentiam et vitia conniuere audeat/vel de aliis mentiri præſumat / Et in quocunqꝫ negligentiam deprehenderit/hanc corrigat/et illum obiurget. Et vt Paulus inquit/Publice peccantes coram omnibus arguat/ vt cæteri timorē habeant. 1 Timot: 5 Sed cum manſuetudine et lenitate / ne quis in conſpectu multitudinis pudefiat/ita vt potius frangatur/ q̄ vt ſe corrigi patiatur.

Porro viſitationis initium ſumat ab inuocatione. Nu bede wi den hellig Aand &c. Vt etiam interim Eccleſiā canētem audiat. Deinde paſtor loci ſuggeſtum aſcendat/breuem concionem habeat videlicet vt vnum aliquem locum communem percurrat/ne prolixitate ſua tā populo tediū pariat quam præpoſiti viſitationem impediat.

Finita

Finita conciuncula canat populus. Ære være Gud fader i Himmerig etc. Finita grattiarum actione præpoſitus accedat populum / et ante omnia totum locum in ordinatione Regia / de officio præpoſitorum / valde diſerte et diſtincte recitet / vt omnes intelligant totum illud / quod ad ipſius officium requiratur / ne de proprio ipſum aliquid loqui / ſine mandato / ſuſpicentur. Nã ſine mandato nihil preſumat. Et quod ſua nõ inter eſt / percontari deſinat etc. Nũc vel ſtando ad latus altaris / vel collocando ſe in ſubſelliis ſuperioribus / de ſingulis audiat / et diſcat ea quæ vera ſunt / ita tamen vt vltra vnam horam non extendat / neqꝫ protrahat viſitationẽ / cum ſingulis annis ad Eccleſiam ſit rediturus.

De Paſtore.

quærendũ eſt an

Recte et ſyncere prædicauerit euangelium

Craſſius

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

Craſſius et rudius docuerit eos Catechiſmum.

Sacramenta ſingulis et omnibus miniſtrauerit.

In tempore viſitauerit ægrotos.

Vita ipſius reſpondet Euangelicæ doctrinæ.

An cœlebs an maritus / Si cœlebs /

An habet apud ſe mulieres publicas et famoſas / Si maritus.

An habet liberos et familiam ſibi obſequentem in omnibus.

Si Vxorem habet probam et honeſtam.

Si cum grauitate domui ſuæ præeſſe poteſt.

An ortum ſit aliquod ſcandalum vel ex doctrina vel vita vel familia ipſius.

Vtrum conuerſatio talis ſit / vt omnes cum eo commode conuerſari poſſint / in templo / conuiuiis / agris.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

Item an quæ ſua ſunt magis curet q̃ quæ Jeſu Chriſti.

An intrepide vitia quorumcũqʒ reprehendat/et facinoroſos excommunicet.

Si diſſidet in miſſa et ceremoniis aliis/ a reliquis fratribus prouincialibus.

In ſumma/an talis ſit/vt tuto ſuam ſalutem ei concredere poſſint.

Hic ſi quid ex aduerſo reſponſum fuerit/ diligenter expendat præpoſitus/an ſit querela publica totius populi/ an priuata. Si publica/mox quantum poſſibile eſt corrigatur negligentia. Si priuata/citet ad ſe certo tempore/tam actorem q̃ paſtorẽ/ vt ea controuerſia bene diſcuſſa et examinata/dirimatur. Nec opus eſt vt quiſq̃ reſpondeat ex populo priuſq̃ recitauerit præpoſitus omnes ſedecim articulos / de doctrina / vita et conuerſatione parochi / Tum demũ interroget eos/an ſit aliquis/ qui habet / quod contradicat ſuo paſtori /

dent

det illi teſtimonium vt meritus fuerit/ ſalua cuiuſqꝫ conſcientia / ne quicq̄ vel propter amicitiam diſſimuletur vel propter odium exaggeretur.

De Diacono.

POpulum interroget de diacono /ſiue adhuc ſit Scolaſticus ſiue ruri maritus/an et ipſe.

Docuerit fideliter ruſticanam iuuentutem Catechiſmum / tam in templo q̄ in pagis tempore ꝓſcripto.

An iuxta antiquam conſuetudinem pulſat/ Templū verrit/In œſtate illud frondibus ornat.

An in ſummis tribus feſtis latine et in reliquis omnibus danice conſuetas cantilenas cecinerit / et populum ad cantandum inſtruxerit.

Vtrū in omnibus q̄ ad officium ipſius ſpectant tam parocho q̄ populo debitam obedientiam ꝓſtiterit.

Super

Super hæc etiam de vita / conuerſatione / vxore / & familia diaconi diligenter inquirat / negligentiam corrigat / vitia emendet. 1 Timoth 3.

De tutoribus Eccleſiæ.

An ſint rite vocati ad illud munus & quam diu fuerant in officio.

An Rationem habuerint tecti / feneſtrarum / cemiterii / & totius ſtructuræ templi.

An quiſquam ſit / qui poterit illos iure reprehendere vel accuſare ſubtractionis aut negligentiæ.

An fideliter in omnibus ſuo officio ſatiſfecerint / circumportando tabulas (vt vocant) in ſingulis fœſtis.

Hic circumſpiciat præpoſitus & attendat ad ſuggeſtum / ad altare / ad ſacrum fontem / ad feneſtras / ad ſubſellia / ad teſtudinem / ad parietes / ad veſtes / & alia requiſita

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

quiſita.

Si quid eſt quod opus habet reparatione/correctione/ ⁊ emendatione ꝛc.

Conſideret etiam foris / templum ⁊ cemiterium / priuſq̄ ingrediatur templum.

Si opus fuerit admonitione / modeſte ac moderate ſaltem admoneat tutores ſui officii / rationem vero accepti ⁊ expenſi remittat ad regium præfectum.

De tutoribus Pauperum.

Sint veri pauperum diaconi ſeu miniſtri / vt Stephanus Hieroſolimis et Laurentius Romæ.

Viſitent ægrotos morituros ꝑ colligenda ſtipe in vſum pauperum.

An Circumportent ſingulis feriis tabulas quas vocant pauperum.

Ex ærario pauperum ad ianuam templi poſito diſtribuerint collecta / pro cuiuſqꝫ neceſſitate.

Fuerint

An fuerint pauperibus fideles in omnibus / Hic exponat illis / qui nam ſunt veri pauperes in pagis illius parochiæ &c.

Domeſtici pauperes / Huſarme folck.

Qui habitant in domunculis / Gadehuſfolck.

Decrepiti viri et mulieres.

Qui laborant paraliſi / morbo gallico et aliis difficultatibus.

Miſeræ viduæ.

Orphani et pupilli.

Pauperes puerperæ.

Pauperes puellæ / quibus detur ſubſidiũ / vt fiant coniuges.

Summa omnes pauperes in illa parochia.

De Parochianis.

POpulus diuidatur in duas claſſes Seniorẽ ſcilicet et Iuniorẽ / ſeu in quatuor claſſes.

In prima claſſe ſunt qui duxerant vxores/ et vel hodie ſunt vel ante fuerant mariti. In ſecunda ſunt mulieres omnes innuptæ in domino. In tertia ſunt virgines et puellæ omnes. Hic ex ſingulis claſſibus eligendi ſunt duo vel tres / qui ſimul ordine recitent Catechiſmi partes. Id fiat in primis cum conſilio parochi et diaconi quinam ſint eligendi/ ne confundantur/ qui ignorant / et inde fiat viſitatio non parum odioſa. Paulus omnibus omnia factus eſt/ vt multos Chriſto lucrifaceret.

Omnia fiant ad ædificationem. Hic interroget parrochum & diaconum de profectu vulgi in doctrina religionis / & incremento verbi / de pietate & honeſtate publica.

Omnes ament veram pietatem.
In tempore frequentent ſacra.
Sæpenumero communicent.
An Concinunt pſalmos & cantilenas ſacras.
Seruent publicas & honeſtas ceremonias.

nias/procumbendo/ ſtando/ ſeden-
do/prout res poſtulat in templo.

Conferant aliquid in vſum paupe-
rum.

Conueniant ad letanias/hoc eſt/ ad
prædicationem & orationem pro pace.

An Honeſte ſe gerant in omnibus/ cum
ſint in templo. Om kircke ſteffne
heller ſogne ſteffne.

Animos adhuc papatui addictos ha-
bent.

Adhuc roſaria ſecum geſtant.

Potationibus indulgent.

Iuramentis & maledictionibus aſ-
ſuefacti ſunt.

Sint ne inter eos qui Sacram concionem
contemnunt. Publicam vitam in adulte-
ro/ fornicatione /aut ſcortatione ducunt.
(Om trol koner)

Item ſint ne inter eos qui publicam
pœnitentiam contemnunt/ vt excom-
municati/ homicidæ/ adulteri & oppreſſo-
res infantis proprii.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

Sint ne deniqȝ inter eos qui male do-
mi audiunt apud vicinos.

Tandem exquirat quomodo affecti
ſint erga parochum et diaconum.

Suſtentatione eorum.

Decimatione vera.

Donationibus.

De Teſtamentariis donis.

Oblationibus feſtiuis et honorificis/
adeoqȝ de omni debita et conſueta
mercede miniſtrorum verbi &c.

An ſint ediuerſo/qui pertinaciter reſiſtunt
eis.

Qui odio perſequuntur eos.

Qui non recte decimant.

Nec dant diacono debitam penſionem.

Vt admoneantur & vel reſipiſcant/vel iuſto
Dei iudicio pereant &c.

Admoneat eos de ratione feſtorum/

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

teſtimoniorum / introductionis / et de cura pau-
perum. De viſitatione ægrotorum. De
cõuiuiis / nuptiis / puerperiis / iuſtitia / di-
lectione / charitate et veris bonis operi-
bus.

De obedientia magiſtratus.

De mittendis ad ſcholam pueris.

De hoſpitalibus iuuandis.

De diligentia domeſtica.

Si maritus eſt leo in domo ſua.

De pia et honeſta conuerſatione cum
vxore / familia / vicinis et omnibus.

De hoſpitalitate.

Poterit etiam ꝙ breuiſſime decla-
mare contra Ebrietatem / malam tractatio-
nem vxoris / Scortationem / obtrectationẽ
negligentiam in educatione liberorum. Et
alia communiſſima vitia / quibus nouit ip-
ſe vulgus ruſticanũ laborare / Idqꝫ affec-
tibus debitis / vt ſi vis alios flere flendũ
ſit tibiipſi &c.

Nunq̄ placuit mihi / quod quidam in
concionibus verius cantillant q̄ prædicant
aut concionantur. Tales enim geſtus in
monaſteriis contracti / aut parum aut ni-
hil ædificant Eccleſiam Chriſti. Carent
enim affectibus / tam mitioribꝰ q̄ vehemē-
tioribus / quibus vulgus ad pietatem vel
allici vel cõpelli deberet. Ideo loquendum et
prædicandum eſt in Suggeſto, non cantan-
dum aut cantillandum. Si habitum et im-
pietates monaſticas ex gratia dei reliqu-
erunt/ etiam geſtus monachorum / q̄tum
fieri poteſt / dediſcant et omittant.

Nihil enim tam difficile eſt / quin adhi-
bita diligentia facile fiat. Porro priuſq̄
præpoſitus claudat ſeu finiat hanc viſitati-
onem / ac neceſſariam functionem / vide-
tur mihi valde conſultum / vt primum ex
3 capite ad Timot: recitet diſtincte & bre-
uiter textum de officio & vita miniſtrorum
verbi ſcilicet parochorum & diaconorum /
vt vulgus intelligat eis præſcriptum eſſe

vitæ

vitæ ſuæ modum.

Deinde ut pari diligentia recitet textum qui eſt vel ad gal: vel ad Ephe: in principio ſexti capitis / de Statibus. vel ad Coloſ: 3. Mulieres &c. vel. primæ Pet: ii. Chariſſimi &c. vel. i Jo: ii. Scribo vobis filioli &c. vel ſimiles locos ſcripturæ / ex Jeſu Syrach & aliunde / quibus ipſum rude vulgus ad pietatem & dilectionem inſtitui poſſit / vt ambulet in fide erga deum / & charitate erga proximum.

Poſtrema clauſula viſitationis ſit oratio / pro religione / pro rege / pro regno / & pro pace.

Hæc ſit formula et modus viſitandi Eccleſias prouinciales / quomodo ſinguli præpoſiti aut imitentur aut ſi opus fuerit ꝑ circuſtantiis temporum / locorum / et perſonarum mutent / corrigant / et pro ſua prudẽtia excogitent ea quæ Chriſti Eccleſiam ædificant / et exornant ad gloriam Dei ſempiternam.

De his tamen eos admoneo / ne quic-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

ꝙ faciãt quæſtus gratia / ⁊ propter conſcientiam ⁊ propter eos qui nos obſeruant / Nec quicꝙ vnꝙ diſſimulēt vel propter amicitiam vel propter odium illorum / quos viſitare debent. Sed ſine fuco ſint fideles. Chriſtus conſeruet eos ac fortunet eorum ſtudia et conatus ad ſuam gloriam et multorum ſalutem.

Amen.

Petrus Palladius ad pium lectorem.

HÆc prouincialis Collatio quæ danicæ Callent vocatur/ et nomen habet vel a καλεω ideſt conuoco vel a calẽdis/ ſeu a primo die ſingulorum menſium/ Hoc quia toties cõuocatio fortaſſis a Præpoſito fiebat/ Illud vero/ quia parochi et diaconi per præpoſitum ad colloquium pium ac neceſſariũ/ aliquoties in anno conuocabantur/ fuit prohdolor/ vt alia omnia apud papiſtas in magno abuſu / vcz: in crapula et ebrietate/in luxu et turpi ocio/ nõ ſecus atque Bacchi orgia/in quib9 nudi ſaltabant vtriuſqz ſexus ebrioſi homines celebrarentur. Verum quia frequens hæc miniſtrorum verbi Collatio ſuã habet vtilitatem et fines non cõtemnendos/abuſũ tandẽ

ſublato

ſublato redeat in uerum uſum ac in integrũ reſtituatur/ Quod quidem hoc modo/ qui ſequitur /commode meo iudicio/per occaſionem fieri poteſt/non vt nouæ leges ceremoniales in religione condantur/ ſed vt veteres obſeruentur hoc fine videlicet/ vt eo melius omnia ſecundum ordinationis Eccleſiaſticæ præſcriptum ſeruentur.

De Tempore.

Deberet quidem adminus hæc Collatio quater in anno / hoc eſt / in ſingulis anni quartalibus celebrari/ ſed cum id fortaſſis admodum graue parochis et diaconis eſſe videatur/ liberum quoties fiat/ modo bis ad minus in anno fiat /relinquatur.

De Die.

Dies/ nec dominicus / nec feſtiuus/ ne ſacra impediãtur/ eſſe poteſt /ſed alioqui ſaltem vnus ex profeſtis diebus /vel tertia vel quinta feria præſertim eligatur.

De

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

Dies apud Iudæos in quatuor magnas horas/ſicut et nox in quatuor vigilias quarum ſingulæ tres paruas horas complexæ ſunt/ diuidebatur. Quod etiam hodie noſtri operarii diurni / per totum diem a mane vſque ad veſperum / quando videlicet/per ientaculum/prandium/ merendã et cœnam quatuor magnas numerant horas diei. Quos vel Iudeos vel operarios in hac collatione parochi prouinciales in hunc modum imitentur.

Ab hora quinta matutina / vſqȝ ad horã octauam ad locum Collationis confluant.

Ab octaua/vſque ad vndecimam/de rebus religionis conferant.

Ab vndecima vſque ad ſecundam horam pomeridianam honeſte conuiuentur.

Deniqȝ ab hora ſecunda / vſque ad quintam horam domum in pace diſcedant.

De

De perſonis.

Parochi tantum et diaconi/cum ſuis vxoribus ad cõuiuium huius Collationis inuitentur/ niſi interdum parochorum ſingulares patroni / videlicet / pii nobiles / præfectus prouincialis / aut alioqui potiores et præcipui ruſtici ſuſcipiantur.

De loco.

Loci duo / ſcz / templum et domus parochiana celebrantis Collationē. Templum in quo de religione conferant et domus vbi conuiuentur.

De cauſa efficiente.

Cauſa efficiens / eſt Spiritus Sanctus /qui ſingulos admonet /in his duobus pſalmis. Ecce nunc benedicite dominum etc. Ecce quam bonum et quam iucundum etc.

De materia.

Conferendi materiam ſuppeditet Præpoſitus / conuiuandi vero Celebrator collationis.

De materia collationis.

Hæc ſit de doctrina / ceremoniis et vita ſeu conuerſatione parochorum ac diaconorum.

De materia conuiuii.

Sit frugale prandium ad vnam tātum horam cum carnibus maceratis ac recentibus et cum aſſatura / Deinde cum potu quamtum ſatis eſt ad refectionem ſeu hilaritatem non ebrietatem.

De forma collationis.

Hæc ſit celebratio cœnæ / primum / ſi adſunt communicantes / ſin minus concio ta-

men

men de loco aliquo communi / quem præ‑
poſitus et cuius intereſt proponat / idque/
vt cæteri iudicent de ipſius doctrina et eru‑
ditione.

Deinde ſemotis laicis omnibus col‑
latio et examen ſingulorum parochorum et
diaconorum fiat in Sacriſtia / vt vocant/
ſeu in choro/ſi ſecretior locus non habeatur.
Porro/ ſingulorũ examen ſit de doctrina/
ſtudiis/libris et profectu ſeu progreſſu vni‑
uſcuiuſque in cognitione ſacrarum literarũ.

Quiſque pronuntiet libere / quod de
fratre audierat/ſeu quod eſt in ore vulgi.

Mox de ceremoniis vel ſimilibus vel
diuerſis / vt ſint omnes concordes tandem
iuxta ordinationem/ne vulgus ipſum ſcan‑
dalizetur.

Poſtremo/de vita / conuerſatione /
domo/familia/ domeſticis/ſtructura/ œco‑
nomia/fama/ vxore et liberis / vt vita cu‑
iuſque reſpondeat doctrinæ. In his / tres
horæ vſque ad prandium collocentur.

De

De forma Conuiuii.

Conuiuii forma ſit mediocris apparatus duarum aut trium menſarum/ prima pro parochis/ſecunda pro vxoribus et tertia pro diaconis et famulis ſeu aurigis.

Conuiuio dentur tres horæ /quibus ex diſpenſatione/ quarta ſi libet addatur / vt prima tantum ſit prandii/ reliquæ duæ aut tres/ honeſtæ compotationis a duodecima /videlicet/ vſqꝫ ad ſecundam vel tertiam horam/vt ante ſolis occaſum quiſque domum diſcedat. Nemo vero ex conuiuis in domo conuiuii niſi ſumma neceſſitate coactus pernoctabit / ſed propriam domum petat.

De Colloquiis.

Colloquia ſint pia et honeſta de rebus quæ ſpectant ad religionem/ vt tractant fabrilia fabri / Si vero interim admiſ-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

ceantur iucunda / non tamen ſcurrilia ſeu iocularia ſcommata. Nec admittantur Cythared æ / Lyrani / tibicines / aut ſcurræ pro exhilarandis conuiuis.

De Gratiarum actione.

Sint poſt gratias lectas hæ cantiones / porro cantandæ pro gratiarum actione.
In prima hora poſt prandium. Summæ Trinitati etc.
In ſecunda / Apparuerunt Apoſtolis etc.
In tertia. Ite in orbem etc. Deinde ſit conuiuii finis / vt omnia mediocriter et honeſte gerantur ſicut decet ſanctos.

De cauſa finali

Fines huius collationis hi ſunt præcipue / videlicet / mutua fratrum concordia / charitas / auxilium / conſilium / contributio / patrocinium ꝛc. Vt ſibi inuicem perpetuo ſeruiant et ſe conſolentur / ægrotis mittant

kant ſubſidium. In cauſis iuſtis pro ſe inuicem reſpondeant et demortui fratris funus ad ſepulturam deducant.

De poena Tranſgreſſionis.

Tranſgreſſores horum mediocri iuxta conſilium fratrũ et leges ſũptuarias/ mulcta puniantur. Contemptores vero vel in ordinem redigantur vel prorſus arceantur.

Tabula continens diuiſionem Synodi.

Synodus deriuatur a ſyn et odos/ quaſi comes in via/ et ſignificat conuentũ/ cœtum/ cõcilium/ comitia/ in quibus multi comites/ qui ſunt inuicem in comitatu/ et vel ciuilia negotia / vel ea quæ ad religionem ſpectant/ ſerio tractant. Unde Synodalia/ quæ in Synodo tractantur.

Concilium dicitur a latino verbo antiquo concalando/ hoc eſt/ conuocãdo/

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

nec tamen dubium eſt/quin verbum calo a græco καλέω / ideſt / voco dicatur / vnde Calendæ dicuntur.

Differunt ergo Synodus et conciliū a ſe inuicem/præter Etymologiæ rationē/ vt genus et ſpecies. Nam Synodus dicitur omnis conuentus vniuerſalis aut particularis / quæ fit ad conſeruandam religionem. Concilium vero eſt Synodus conuocata ab aliquo Monarcha / propter grauiſſimas cauſas in religione. Eſtque duplex Synodus. Vniuerſalis et particularis.

De vniuerſali Synodo.

Vniuerſalis eſt Epiſcoporum et aliorum Eccleſiæ primorum conuentus et comeatus ad certum locum / ex mandato Principis ſeu Monarchæ conuocantis eos ex toto imperio / vt conferant de dogmatibus / iuxta Analogiam fidei / contra hæreticos et ſchiſmaticos / Ideo vocantur tales Synodi concilia / quia conſcribuntur et cō-

uocantur

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

uocantur a ſeculari poteſtate / vtpote cuſtode vtriuſque Tabulæ / quantum ad externam obſeruationem attinet. Porro vniuerſales Synodi / ſeu vniuerſalia concilia ſunt præcipue quatuor, vt Nycena Synodus / Conſtantinopolitana / Epheſina et Calcedonenſis.

De Nycena.

Nycena Synodus in quam Conſtantinus Imperator conuocauit ex tota Chriſtianitate / in Aſiam minorem / trecentos decem et octo Patres tempore Sylueſtri papæ contra Arrium de conſubſtantialitate Chriſti. Anno ipſius 338.

De Conſtantinopolitana.

Conſtantinopolitana Synodus / in qua Gratianus Imperator conuocauit Cōſtantinopolim 150. Patres cōtra Macedonium et Eudoxum pro Spiritus ſancti deitate vindicanda ſeu tuenda. Anno Domini 383.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

De Ep heſina.

Epheſina quam conuocauit Theo- doſius iunior Imperator ducẽtis Patribus contra Neſtorium/de vnica Chriſti in duabus naturis perſona/et contra Pelagianos. Anno 434.

De Calcedonenſi.

Calcedonenſis a Martino Imperatore conuocata ſepentis triginta Epiſcopis contra Manicheos et alios hæreticos Anno domini 454.

Hæ quator ſunt primæ et principales Synodi/quæ vniuerſales dicuntur/quibus aliæ quatuor adduntur. Vt

Conſtantinopolitana/ſub Agapito/contra Theodorum et Anthimum/quod Maria ſit Theotocos Ideſt/mater Dei. Anno 541.

Conſtantinopolitana contra Monotelitas damnantes ſecundas nuptias.

Anno

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

Anno 677.
Nycena de habendis imaginibus et de ſpiritus ſancti proceſſione.

Conſtantienſis in Sueuia / vbi Johannes Hus et Jeronimus de Praga iniuſte necantur.

De particulari Synodo.

Particularis eſt conuentus Epiſcoporum et aliorum Eccleſiæ Miniſtrorum ſine conuocatione imperiali. Tales etiam dicuntur particularia concilia / quia ab ipſis Epiſcopis conuocantur / et particulares Synodi ſunt aliæ Nationales / aliæ diœceſanæ et aliæ prouintiales.

Nationales / quando ex toto aliquo regno conueniunt primores Eccliſiæ et ſumma capita religionis.

Diœceſanæ / quando ſinguli Epiſcopi cum ſuis præpoſitis et parochis conueniunt in cauſis religionis.

Prouinciales vero / quando ſinguli præpoſiti ſuarum prouinciarum parochos

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

et alios verbi Dei Miniſtros conuocant/ vt ſupra de collatione Parochorum.

Tabula de exercitiis Scholaſticis.

Inter decreta Synodi Antuorſchoenſis de Scholis/hæc habentur.

Quia ſingularis triuialium ſcholarum cura/in regia ordinatione nobis commendata eſt/et ex officio/ vt vitetur confuſio ingeniorum/quæ ex varietate doctrinæ/iuuentuti propoſitæ oritur/volumus et ſtatuimus/vt omnes et ſinguli triuialium ſcholarum Moderatores vniformitati ſcholaſticæ inſtitutionis/quantum fieri poteſt/ſtudeant. Ad quam conſeruandam ſingulis triuialium ludorū Rectoribus tabulam a venerando viro D: Doctore Petro Palladio Superintendēte Sialandiæ conceptam et conſcriptam mittimus/quam in inſtituenda iuuentute/vbique ſibi proponāt

et

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

et diligenter ſequantur.

Schola priuata ſeu triuialis/ vt vocant et latina/ pro pueris inſtituendis ordinata bifariam diuidi poteſt/ vt altera ſit minor/altera maior.

De minoribus Scholis.

Minor Schola triuialis dicitur/quæ eſt in oppidis/ cui præſit Bacchalaureus promotus/vel ſine/vel cum Collaboratore vno atque altero/prout numerus puerorum creſcit vel decreſcit/Hæc in duas claſſes diſtribuatur.

De Prima claſſe.

Prima ſit eorum puerorum / qui verſantur.

In
- Abcdario libello.
- Donato legendo.
- Vocabulis diſcendis.
- Catechiſmo edicendo.
- Pingendis literis.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

De ſecunda Claſſe.

Secunda ſit eorum / qui exercentur.

1, Catone et Sulpitio conſtruendis ac
3, Gramatica Torrentini
2, ediſcendis.
4, in qua ſeorſim examinentur.
Grammatica Philip: Melant:
et Johannis Spangebergii.

In Fabulis Æſopi
Pœdologiis Moſellani.
Sententiis ediſcendis.
Vſuali muſica.
Epiſtola ſcribenda.
Catechiſmo.
Dominicali Euangelio.
Pſalmis.

Poteſt autem hæc ſecunda claſſis / per occaſionem creſcente numero diſcipulorum diuidi in duas partes / vt accedat etiam tertia Claſſis et ſecundus Collaborator.

De maioribus Scholis.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

Maior Schola triuialis dicitur/quæ eſt in ciuitatibus et locis Cathedralibus/ cui præſit Magiſter artium promotus cū quatuor Bacchalaureis promotis. Hæc in quinqȝ claſſes diſtribuatur.

De prima Claſſe.

Prima Claſſis eorum ſit/qui hæc agūt vt.

Abcdario libello literarum combinationem diſcant.

Donato legendi rationē.

Catone conſtruendi modum.

In Catechiſmo vt diſcant pietatis exercitium:

Vocabulis diſcendis latinæ linguæ copiam.

Literis pingendis vſum ſcribendi.

De ſecunda Claſſe.

Secunda claſſis eorum ſit / quibus proponuntur.

Gram-

Grammatica Torrentini/Philippi et alt-
orum pro declinandi & coniugandi ratione.
Æſopi fabulæ pro exercitio Grãmatices.
Pædologia Moſellani pro informandis
moribus.
Colloquia Eraſmi vt diſcant loqui latine.
Sententiæ prouerbiales vt diſcant copiam
latine linguæ.
Epiſtola ſcribenda/vt diſcãt latine ſcribere.
Vſualis muſica pro Cantandi ratione.
Dominicale Euangelium et Pſalmi vt
diſcant pietatem.

De Tertia claſſe.

Tertia eorum ſit/quibus proponuntur.
Grammatica Torrentini/ Philippi &c.
pro exacta Etymologiæ et Syntaxios
cognitione.
Terentii et Plauti Comediæ puriores
pro exercitio Grammatices.
Epiſtolæ Ciceronis pro latine loquendi
et ſcribendi vſu.
Exercitiũ ſcribendi epiſtolam ſemel ad mi-
nus

nus in ſeptimana.
Exercitium cantandi ex vſuali Muſica.
Exercitium ediſcendi / per duo carmina moralia.
Exercitiũ pietatis in Euãgelio Matthei / in Prouerbiis Salomonis in Epiſtola ad Timotheum et in prima Iohannis Epiſtola.

De Quarta claſſe.

Quarta ſit eorum / quibus proponuntur Grammatica Torrentini / Philippi &c. præſertim p exacta Proſodiæ cognitione.
Opera Vergilii.
Metamor: Ouidii.
Officia Ciceronis.
Epiſtolæ familiares.
Ratio conſcribendi carmina.
Libellus muſices artificialis.
Exercitium ſcribendi Epiſtolas et carmina. Pſalterium Eobani / Ieſus Syrach et Epiſtola Pauli ad Titum / pro exercitio pietatis.

De

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

De quinta claſſe.

Quinta ſit eorum / quibus proponuntur. præter ea / quæ ad Grammaticam ſpectant / Elementale græcum.

Dialectica et Rhetorica Philippi.

Epiſtola ad Romanos cum Euangelio dominicali pro exercitio pietatis.

Exercitium ſtyli ſemel in ſeptimana ad minus.

Exercitium muſices artificialis.

De Scholaſtico Exercitio in templis ex Antuorſchoenſi Synodo.

Seruetur Exercitium Scholaſticum quotidie in Eccleſiis / quibus adeſt Schola / iuxta ordinationem / et ne literaria ſtudia iuuentutis in Scholis expedienda hoc exercitio / templorū frequentatione / impediantur / tantum vnum quartale huic exercitio impendatur.

Matth: xviii.

Sinite paruulos venire ad me talium eſt Regnum cœlorum.

Qui

Qui receperit vnum paruulum talem in nomine meo me recipit.
Nolite contemnere vnum ex his puſillis. Angeli eorum ſemper vident faciem patris qui in cœlis eſt.

Synodoalia quædā de Scholis triuilibus.

Dabunt operam Superintendentes et præpoſiti/ vt in paruis etiam oppidis inſtituatur aliqua ſchola/ ad quam habeant rationem/ne rurſum per negligentiam diſſipetur. Idem in Monaſteriis agendū eſt.

Scholaſtici pueri/ ſtatim excitentur hora quinta mane / vt ad extremum ſint in Schola per æſtatem in medio ſextæ/per hyemem vero ſexta hora/ vt plagas euadant / et ſit Donatus eorum prima lectio ſemper/qui ſingulis ſeptimanis/iuxta antiquam conſuetudinem repetatur/et applicentur pro Remigio Rudimēta Deſpauterii de

octo

octo partibus orationis.

Ludimagiſtri et hypodidaſcali/debēt perpetuo ſuas lectiones ſeruare/vt in Collegio. Et ſi quis eorum / ebrius ingredi ſcholam præſumat / vel plagoſus inueniatur nō ſeruans iuſtum corripiendi modū / is cum ignominia ab officio deponatur. Similiter ſi per ebrietatem aut negligentiam officium ſuum intermittit. Præterea nemo debet vti ferula / qua membra puerorum luxari poſſunt/ſed alias debet virgis corrigere pueros/tamen in hunc vſum ferula concedatur / ſi Ribaldus aliquis opponat ſe ludimagiſtro vel hypodidaſcalis.

Nulli ex Scholaſticis geſtabunt pileos vel alia capitegmina / quæ non decent Clericos / ſed ordinariā veſtem iuxta morem clericalem / pro ſua virili portent / nec quiſquam geſtet pugionem aut dagerum/ vt vocant.

Nullo modo debet hic articulus ab vllo Ludimagiſtro negligi/ de ratione ingenii

puerorum

pueroꝛum habenda/ nec omittat ſignificare parentibus ingenii tarditatem vt in tempore talibus/qui non ſunt apti/nati ad ſtudia bonarum literarum/pꝛoſpiciatur.

Hic admoneantur Ludimagiſtri/ vt libenter hoꝛtētur adultos nōnihil Scholaſticos/ vt deinde viſitent Vniuerſitatem.

Quicunqꝫ inter Scholaſticos inueniuntur/qui potationibus indulgent/aut nocturnis diſcurſionibus per plateas / Item tabernariis cōmertiis / ſcoꝛtationi/ſtupꝛo/ pugnationi vel aliis turbationibus. Primum coꝛripiantur. Deinde a ſchola arceantur. Poſtremo rogandus eſt Magiſtratus vt etiam ciuitate eos expellat.

De lectionibus
Scholæ Haffnenſis.
Petrus Palladius Lectori.

CVm in viſitatione Eccleſiarum admoneatur ludimagiſtri / vt hortētur Scholaſticos ætate prouectiores et eruditiores / ad viſitandas Academias / quo vberiorem doctrinam conſequantur: operæ pretium me facturum exiſtimaui / ſi lectiones quæ per dei gratiam / iuxta fundationis præſcriptum / in hac regia Academia Haffnenſi perpetuo obſeruantur / quaſi in tabella quadam breuiter proponerem. Hac enim ratione / me illis ſaltem gratificaturum ſpero / quos Deus opt: max: ex vtero matris deſtinauit / vt liberali eruditione exculti ad gubernacula Eccleſiarum et Politiarũ aliquando ſedeant. Ita enim communi ſaluatori noſtro viſum eſt / vt talibus mediis Eccleſiæ et Politiæ in hoc mũdo adminiſtrentur /

tur /

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

tur/ quo omnes in vnum corpus coaleſcamus/cuius caput vnicū eſt Jeſus Chriſtus. Quapropter hoc vnum effectum reddere per hanc tabellam cupio (interea rogans Patrem cœleſtem per filiū ſuum/dominum noſtrum Jeſum Chriſtum/ vt cum docentibus / tum diſcentibus ſua gratia et ſpiritu adeſſe dignetur) vt Scholaſtici paſſim in triuialibus Scholis ſub ſuis præceptoribus militantes hinc admoneantur/ quæ ſint ordinariæ huius inclytæ Academiæ lectiones tametſi ſubinde aliæ publice et priuatim a doctiſſimis huius Academiæ profeſſoribus lectiones proponuntur / qui hoc ſolum ſpectant/ vt ſuos auditores doctrina liberali/pietate ac virtute reddāt ornatiores. Neque enim fieri poteſt / vt ignari prorſus huius Scholaſticæ ordinationis / ad eam amandam excitentur. Ignoti enim/iuxta prouerbium/nulla cupido. Quod reliquum eſt/peto/ vt candidi lectores hanc noſtram qualemcunque opellam boni conſulant/ et ſummis votis oro communem patrem in

nomine domini noſtri Jeſu Chriſti/vt om-
nium Scholarũ pia ſtudia et exercitia pro-
moueat/ad ſuam gloriam et multorum ſa-
lutem. Haffniæ viii. Calendas Septembris
Anno Domini M. D. Lv.

Scholæ Haffnenſis perpetuæ lectiones ex Regia fundatione breuiter indicatæ.

ORdinarii dies lectionum / in ſingulis
ſeptimanis ſunt quatuor / dies lunæ /
martis / Jouis et Veneris.

Theologi.

Tres Doctores Theologiæ / ſacras
literas veteris et noui Teſtamenti interpre-
tantur / atque hi ita inter ſeſe partiuntur la-
bores vt in Moſe / Prophetis / Hiſtoria
Euangelica et Epiſtolis Apoſtolorum per-
petuo fiant prælectiones / Idque eo conſilio /
vt eo citius vniuerſa Scriptura ſancta au-
ditoribus proponi poſſit. Suſcipiunt quoque
interdum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

dos / id quod ad Scripturā recte intelligendam ſumme neceſſarium eſt.

Jureconſultus.

Jureconſultus vnus / inſtitutiones iuris / Arborē conſanguinitatis et quoſdam locos communes ex iure ciuili diligenter tractat. Addit etiam quædam ex legibus Platonis ac Ciceronis et ex Ethicis atque Politicis Ariſtotelis &c. Vt hac iucunditate et varietate ſimul et vtilitate ſtudioſi iuuenes / qui profuturi reb: publicis et Eccleſiis ſperantur / ad lectionem alliciantur.

Medici.

Duo doctores / operas inter ſe partiuntur / a quib: ordinariis duob: diebus præleguntur / nunc vtiles aliquot libri Auicennæ aut Raſis / nunc practicus aliquis liber vel ex Neotericis / Itē vtiles libri Galeni aut aliqui Hyppocratis. Reliquis vero duobus diebus legunt alter in Phyſica vnum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

[illegible]
addit aliquas Iſagogas medicinæ et Anatomica. Alter in Mathematica / Theoricas planetarum / aliquot libros Euclidis tabularum aliquarum vſum et cum oportunum fuerit pro auditorib: etiam Ptolomeum. Item interdum aliqua Aſtrologica / ſummā aliquam de iudiciis / Superſtitioſa vero a Chriſtianis medicis aliena ſunt.

Artium Profeſſores, primus.

Profeſſor Pædagogicus bis legit ſingulis diebus ordinariis / huius ordinariæ lectiones / hæ ſunt. Grammatica domini Philippi Melanthonis cuius præcepta mane auditoribus diligentiſſime proponit et ab eiſdem eadem repoſcit / Addit huic lectioni Terentium / et interdum aliquam Plauti fabulam honeſtiorem et commodiorem / aut venuſtum aliquem Eraſmi dialogū. Tradit ordine Etymologiā / Syntaxin et Proſodiam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

cam Linacri prælegit et auditoribus commendat lectionem Elegantiarum Laurentii Vallæ. Poſt prandiũ tractat Eraſmum de duplici Copia et de Conſcribendis Epiſtolis / quandoque commodiorem aliquem libellum de faciendis carminibus et adhoc ſæpe adhibet elegantiſſimos verſus quoſdã et integros locos ſelectos ex Poetis / qui verſus ſimul vitam ſuis ſententioſis dictis bene inſtituunt. Offerunt et auditores ſæpe vel ſuas Epiſtolas vel ſua carmina emẽdãda. Dominica die mane tradit κατήχȣσιν doctrinæ Chriſtianæ dilucide et breuiſſime atque ſimpliciſſime.

Secundus.

Profeſſor Dialecticus dieb: ordinariis tradit Philippi dialectica/ quib: abſolutis addit nunc libellũ Ciceronis ad Herẽnium/nunc aliquam Ciceronis orationem/in qua monſtrat vſum illorum præceptorum et deinde redit ad Dialecticam et repoſcit di-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

tori ſunt aſſignatæ duæ aliæ horæ in Heb-
domada/quibus legit nunc Vergiliū/nunc
Metamorphoſin Ouidii/nunc partem ali-
quam Liuii &c.

Tertius.

Profeſſor Rhetoricus dieb: ordina-
riis prælegit alias partem Quintiliani /
alias lib:de Oratore ad Quintū fratrem/
interdum accipit a Pædagogo Eraſmum de
conſcribendis Epiſtolis. Item nunc orati-
onem aliquā Ciceronis / nunc Artem poe-
ticam Horatii. Cū hoc magiſtro Græcus
lector etiam partitur operas. Ita / vt cum
Græcus lector tradit Gramaticen hic
Rhetoricus enarret aliquem Græcum au-
torem. Huic etiam Magiſtro ſunt aſſigna-
tæ duæ aliæ horæ in Hebdomada. Interdū
enim legit Epiſtolas Ciceronis / quando-
que Officia Ciceronis et Faſtos Ouidii/
in quibus ortus et occaſus ſtellarum dili-
genter explicantur.

Quartus

Quartus.

Profeſſor Græcus / diebus ordinariis prælegit Grammaticam græcam. Itē Græcos Poetas et Oratores / ex Poetis præcipue Homerum / Theocritum / Sophoclem / Euripedem et Heſiodum propter moralia præcepta et propter Sphærica / vbi adigitur hic lector / vt ortus et occaſus ab Heſiodo diſcriptos recte et erudite explicet / vt Scholaſticos ad illā partem Philoſophiæ inuitet et vſum eius in Poetis oſtēdat. Ex oratoribus orationes Iſocratis et aliquid Demoſtenis. Interdū quoqꝫ enarrat aliquam Pauli Epiſtolam Græcam. Huic quoqꝫ aſſignatæ ſunt duæ altæ horæ in hebdomada / quando legit alias orationes Ciceronis / alias aliquam Epitomen Rhetorices.

Quintus

Profeſſor Phyſicus / diebus ordinariis tradit Compendiū aliquod Phyſices / alias Alberti Magni / alias Philippi / alias

Joannis Velcurionis. Interim ipſa Pro-
ternata Ariſtotelis proponit. Nonnunquam
etiam alios Phyſicos libros ex arbitrio
Profeſſorũ. Præterea huic Profeſſori vnus
dies quo preleget Dialecticam Ariſtotelis
græce aut latine/ ſtatuetur.

Sextus.

Profeſſor Mathematicus /diebus or-
dinariis tradit elementa Mathematũ/ Ari-
thmeticam /Tractatum de Sphæra/ de-
inde Theoricas planetarum / quarum
vſum in tabulis reſolutis/ oſtendit. Item
Coſmographiam Apiani/ quibus abſolu-
tis ad Arithmeticen redit. Huic quoqꝫ pro-
feſſori vnus dies et certa hora ſtatuetur vt
legat aliquando Epitomen moralis Phi-
loſophiæ Philippi/ et poſt hanc ordine li-
bros Ethicorum Ariſtotelis græce etc.

Septimus.

Lector Rhetoricus duabus horis in
ſeptimana tradit Elemẽta hebrææ linguæ/
con-

coniugationes / et quomodo formentur The-
mata / quœranturque radices dictionum / diligenter monet atque vſum in Pſalmis et aliis ſcripturœ ſacrœ libris oſtendit.

Octauus.

Lector Muſicus docet muſicam et canit dieb: ordinariis hora duodecima. Cuius experimentum in Eccleſiis / per feſta / cum ſtudioſis et pueris ſuis oſtendit.

Diſputationes et declamationes.

Diſputant ſinguli Profeſſores quater in anno et ſemel declamant. Diſputationes quidem maiorum facultatũ fiunt die Mercurii. Magiſtrorum vero Sabbatho ab hora octaua vſque ad decimam. Declamationes vero dominica die in œſtate hora quarta / Hyeme vero donec tenebrœ illam horam occupant / fiunt hora prima. Solent etiã alii adoleſcentes ſœptius declamare ex mandato domeſticorum Præceptorum.

Repetiti-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

Die Mercurii conſtitutis horis Magiſtri prælecta ordinariis diebus publice repoſcunt ab auditoribus, emendant illorũ ſcripta etc. Proponunt paradigmata declamationum.

Habes candide Lector in hac tabella breuiter propoſitam ſummam de exercitiis ſcholaſticis in hac Regia Academia Haffnenſi. Precor dominum noſtrum Ieſum Chriſtum / vt ſtudia pia et vtilia Eccleſiæ / vbique accendat et exuſcitet / vt omnibus gentibus illuceſcat Euangelium et propagetur ac ornetur gloria Dei. Scimus non aliud eſſe honeſtius aut melius opus inter humana / quam recte docere homines de Euangelio et de cæteris honeſtis et vtilibus rebus. Quare et feramus ærumnas / quæ in hoc vitæ genere ſunt ferendæ plurimæ / et ſciamus non defuturum nobis auxilium Chriſti. Videmus Diabolum inſidiari noſtro ordini / meris technis et ex-

citare

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

[illegible] ſed oremus dominum noſtrum Ieſum Chriſtum/ vt depellat diabolum et noſtra pericula gubernet / Cunque res vtiliſſima ſit Eccleſiæ / ſcholarum pius conſenſus / perpetuam concordiam inter nos tueamur / et inuicem noſtri memoriam amanter retineamus.

❧

Diuiſio Philoſophiæ.

Pet. Pall. Pio lectori.

EXiſtimo non minus operæ pretium / quam neceſſarium eſſe / ſi principalem totius Philoſophiæ diuiſionem quaſi in tabella / Studioſorum oculis / breuiter hic in fine / ſubiictam et ſubiungã. Idque propter eos præſertim / qui ſtudiis humanioribus

duo primum initiati / Vniuerſitatis Recto-
ri ſua nomina dederunt / vt inde ea / quæ
ſaltem in Philoſophia reſtant diſcenda /
quam diligentiſſime perpendant / modo to-
tam Cyclopoediam bonarum artium / per
Dei gratiam, abſoluere conentur. Ne ſibi
perſuadeant / tum ſtatim abſoluta eſſe litera-
rum ſtudia / cum declinandi et coniugandi
rationem ex Grammatica cognitam habe-
re videantur. Parum enim adhuc didice-
runt / et quaſi fundamenti partem iecerunt /
præquam ſunt ea / quæ ſequuntur adhuc
ſuperſtruenda et perdiſcenda / præſertim iis /
qui ex prouidentia diuina ſedebunt ad gu-
bernacula rerum in Eccleſia vel in Politia,
Nec eſt / quod quiſquã deſpondeat animum
quin / ſi conetur / inuocato diuino auxilio /
perueniat et pertingat ad ipſum Philoſo-
phiæ faſtigium, cum nihil ſit tam difficile /
quin adhibita mediocri diligentia / facile fi-
at. Eſt quodam prodire tenus / ſi non datur
vltra. In ſtudiis bonarum artium et Phi-
loſophiæ texuntur corbes / in quibus Euan-

gelii

tiano ſideliter proponetur.

Diuiſio Philoſophiæ

Philoſophia eſt ſapientiæ ſtudium / et diuinarum humanarumq; rerum noticia/quatenus humana ratio aſſequi poteſt/cuius partes tres ſunt/Logica/Phyſica et Ethica.

Prima pars Philoſophiæ

LOgica quæ ſermocinalis et rationalis dici poteſt. Eſtque verborum/orationis et argumentorum cognitio. Ad hanc tres artes referuntur. Grammatica/Dialectica et Rhetorica.

Grammatica eſt recte ſcribendi recteque et emendate loquendi ars / Poetarum enarrationem continens. Eſtque duplex ſcilicet Methodica et Exegetica.

Methodica eſt quæ conſtat regulis et præceptis de Ortographia/Proſodia/Etymologia et Syntaxi/in artis formam

collectis

Ortographia eſt recta ſcribendi ratio.

Proſodia eſt noticia accentuum.

Etymologia eſt quæ diſcrimina caſuum in dictionibus tradit.

Syntaxis eſt quæ modum coniungendarum vocum ſeu extruendæ orationis præcepta tradit.

Exegetica eſt quæ in enarratione bonorum Autorum poſita eſt/ et methodicam accommodat dictionum phraſiumque naturam excutiens.

Dialectica eſt ars ſeu via recte/ ordine et perſpicue docendi. Seu ars probabiliter de qualibet re propoſita diſſerendi. Cuius partes duæ ſunt. κριτική et τοπική.

κριτική eſt iudicandi ſcientia/ quæ formas et cõſecutiones argumẽtorũ diiudicat.

τοπική eſt inueniendi ſcientia/ quæ locos/ hoc eſt certos indices et vias inueniendi argumenta ad quamlibet quæſtionem propoſitam confirmandam aut infirmandã

accom-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

accommodata. Seruit et hac pars Ecphraſi et copioſa rerum deſcriptioni.

Rhetorica eſt ars / quæ docet viam ac rationem recte et ornate dicendi / et in tres partes diſtribuitur ſcilicet / in vim Oratoris / cui ſeruiunt.

Inuentio.
Diſpoſitio.
Elocutio.
Memoria.
Pronunciatio.

Deinde in Orationem / cuius partes ſunt.

Exordium.
Narratio.
Propoſitio.
Confirmatio.
Peroratio.

Poſtremo in Quaſtionem / quæ duplex eſt / ſcilicet / Infinita / quæ Theſis dicitur / et finita quæ Hypotheſis dicitur. Itē cauſa et controuerſia.

Secunda pars Philoſophiæ.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

Phyſica quæ eſt in genere rerum na‑
turalium et accidentium ſecundum naturã
ſcientia.

Huius tres ſunt partes ſcilicet. Ma‑
thematica Phyſiologia et Metaphyſica.

Mathematica/qua ſolam quantitatem
continuam et diſcretam tractat a ſubiectis
et corporibus abſtractam / non quidem
reuera ſed imaginatione tantum. Seu quæ
de rebus a materia abſtractis agit. Cui
ſubiciuntur Aſtronomia / Arithmetica /
Muſica et Geometria.

Aſtronomia / quæ eſt de Aſtrorum
menſura / hoc eſt / de corporum cœleſtium
magnitudinibus et motibus inquirendis
ſcientia.

Arithmetica eſt numerandi ſcientia
ſeu numerorum diſciplina.

Muſica eſt ars / quæ docet certam
rationem vocum et ſonorum. Eſtque tri‑
plex. Metrica / ſyllabas et tempora ſylla‑
barum dimetiens. Melodia / voces huma‑
nas modulans / Organica inſtrumentis
canens.

Huic

Huic Poeſin/quam Pindarus vocat ἔνθεον Muſices/ſubiicito. Habet enim ſuũ nomen a numero/menſura et harmonia.

Geometria eſt ſcientia menſurandi/ terræ/ cæterarumque rerum et corporum / magnitudines. Huc Geographia referenda eſt.

Phyſiologia ſiue Phyſica ſpecialis / eſt ſcientia quæ inquirit et patefacit cauſas generationum / corruptionum et aliorum motuum et qualitatum in corporibus totius naturæ rei/ hoc eſt/docet principia/cauſſas/effectus/ motum/ quietem/ locum/tempus/ aliaque homini accidentia corporis mobilis/ per octo libros Phyſicorum Ariſtotelis.

Deinde Coelum / mundum / ſtellas/Elementa quatenus in loco ſunt et loco mouentur / per quatuor libros de cælo et mundo. Et hæc ſunt corpora ſimplicia.

Ad hæc de corpore naturali mobili et mutabili ſecundũ formã ſubſtantialem vel accidẽtalẽ/ vtpote cũ mutatur in ſubſtãtia/

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

quantitate / qualitate / locoue / vt in duobus libris de generatione et corruptione. Huc refertur Medicina theorica. Itē Metheororum et Metallarium cognitio. Huc quoque impoſtores quidam referunt ſuam Alcumiſticam artem aut fallaciam potius.

Mox de anima et operationibus eius / quæ eſt principium vitæ atque virtutum naturalium / animalium et ſpiritualium in plantis et animalibus et in homine per tres libros de Anima et in Paruis Naturalibus / vt vocant.

Poſtremo de Corporibus et ſubſtantiis animatis/qualis eſt homo/de quo paſſim Ariſt: in hiſtoria animalium / Et plinius lib. vii. Atque alia plurima /qualia ſunt animantia bruta terreſtria/ aquatilia volatilia inſecta. Ariſt: in Hiſtoria de generatione animalium et de partibus animalium in lib: xviii. Quales ſunt denique plantæ/vt arbores/frutices/herbæ/de quibus Theophraſtus de Plantarū hiſtoria.

Atque

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

Atque huc refertur Medicina practica/ sanitatis tuendæ. morboſque curandi ſcientia in humano corpore per naturalia et artificioſa remedia / præterea præcepta huc pertinentia et Mathematices magna pars.

Tertia pars Philoſophiæ.

Metaphyſica / quæ conſiderat ſubſtantias corporeas et incorporeas / prout ſunt reuera per ſe/ formamque habent motui et mutationi non obnoxiam / ſed a materia remotam et puram. Ad hanc Phyſicam ſpecialem etiam Aſtrologia pertinet / que inquirit cauſſas efficientes remotas et vniuerſales actionum / motuum et mutationum in corporibus.

Ethica/quæ eſt cognitio præceptorum de moribus et omnibus honeſtis actionibus / quas ratio humana iudicat in hac ciuili vita neceſſarias eſſe. Eſtque triplex ſcilicet. Ethica Politica et Oeconomica.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

Ethica ſpecialis quæ eſt ſcientia docens cauſſas et effectus natiuos virtutum et officiorum et vitiorū / oſtendenſque qualem ſe quiſque priuatim et publice citra infamiā / turpitudinem et iniuriam gerere debeat. Huc hiſtoriam / quia continet res geſtas ideſt virtutes et vitia. / item facta hominum honeſta et turpia / referto.

Politia eſt ſcientia reipub: adminiſtrationem dirigens. Huius partes ſunt tres ſcilicet νομικὴ ἡγεμονικὴ et στρατιγιτικὴ

Νομικὴ legalis ſcientia docens leges et formam reipub: et modum parendi legibus / quæ ad communem concordiam inter homines retinendam ſunt conſtitutæ.

ἡγεμονικὴ docens officia et iura Magiſtratuum maiorum atque minorum / quonam modo præeſſe debeant.

στρατιγιτικὴ militaris rei ſcientia ad duces et milites pertinens et huc refertur ius militare.

Oeconomica quæ eſt ſcientia vel prudentia adminiſtrandi rem domeſticam.

De Theo-

Theologia quod ad legem atti-
net / quatenus humana ratio eam intelligit
ad Ethicam refertur.

Euangelium autem ſub nulla par-
te Philoſophiæ comprehenditur. Eſt enim
doctrina rationi non ſubiecta ſed diuinitus
reuelata / cui Philoſophia cum omnibus
ſuis ſpeciebus ancillatur / Vtinam ad glori-
am dei ſempiternam Amen.

Habent Eccleſiarum Præpoſiti in his
regionibus et terris / quædam Chriſtiana
religioni neceſſaria / quæ tam in Scholis /
quam in Eccleſiis / per annum / in viſitati-
one proponantur. Sunt autem rudius et
craſſius conſcripta / nec ſine mendis Typo-
graphicis ædita / quæ tamen hic in fine li-
belli ſunt aſſignatæ / videlicet vt corrigan-
tur. Aduerſa mea valetudo / nimirum / He-
implexa (quam Deo patri per Chriſtum
et Piorum aſſiduis precibus commenda-
tam habeo) fuit in cauſa cur hic libellus

non vſque adeo bene correctus exiit. Nihil enim eſt ex omni parte beatum.

Vtinam illi quos Aulicos præpoſitos in Norwegia vocant/vel intelligerent ea/ quæ ſcripta ſūt in hoc libello/nec nō ptis Parochis fideliter proponerēt/vel depoſito præpoſiti nomine & titulo/quē falſo ſibi arrogāt/ Præfectorū et præfectulorum nomina/quæ conueniunt ipſorum officiis retinerent / et ciuilem Iuriſdictionem apud Eccleſiaſticas perſonas fideliter promouerent / ſicut veri Præpoſiti iuxta regiam ordinationem inſtituti/pro Miniſterio Euangelii/proque Eccleſiaſtica Iuriſdictione adminiſtranda/ tuenda et promouenda / iuxta Regiæ ordinationis præſcriptum ſollicitii eſſe debent. Porro de veris Eccleſiarum Præpoſitis ſic habet Epiſtola ad Heb: Cap: vlt: Mementote Præpoſitorū veſtrorū / qui vobis locuti ſunt verbum Dei/ quorū imitamini fidem/intuentes exitum conuerſationis eorum. Et Paulo poſt. Obedite Præpoſitis veſtris et cedite eis. Ipſi enim vigilant quaſi ratio-

ſi rationem pro animabus veſtis reddituri/ vt cum gaudio hoc faciant et non gemẽtes. Hoc enim non expedit vobis. Et turſum in fine Capitis. Salutate omnes Præpoſitos veſtros et omnes ſanctos. Vel hic vnus locus in hoc Capite ter repetitus oſtendit / qui nam ſint veri /iuxta Canonicam ſcripturam / Eccleſiarũ Præpoſiti/quibus obedientia præſtanda eſt/Alios præpoſitos nõ nouit Eccleſia Chriſti/ niſi lupos pro præpoſitis quos magis timeat et fugiat /quam ſequatur ac imitetur / Quare præſtaret vt ſingulis officiis ſua/non aliena nomina imponerentur.

Diuus Paulus ad Ro: xii: Præpoſituram quoque enumerat inter officia Eccleſiaſtica/ cum ſic inquit / Qui præeſt / in ſollicitudine. Hic præeſſe/non tam præeſſe/ quam prodeſſe ſignificat /cum is/qui præſit aliis in religione /curam habeat et ſollicitudinem / pro Eccleſiis/pro miniſtris et miniſterio verbi/ in doctrina/ceremoniis/

vita/ moribus et conuerſatione ſingulorum alioqui non eſt verus Præpoſitus/ſicut neque verus Epiſcopus / qui præeſſe et non prodeſſe cupit. Nam quemadmodum reliqui gradus miniſterii verbi paſſim in ſcriptis Propheticis et Apoſtolicis definiuntur/quinam ſint Apoſtoli / Prophetæ / Euangeliſtæ/ Paſtores /Doctores / Diaconi ꝛc. ſic et Epiſtola ad Heb: Cap: vltimo. definit Præpoſitos/eſſe verbi Dei miniſtros/qui verbum Dei loquuntur / qui fidem et bonā conuerſationem habent/aliis in exemplū/ et qui vigilant rationem pro animabus reddituri.

¶ Vtinam ad hæc diligenter attendant illi/qui Præpoſituram /veram et Eccleſiaſticam abolitā /et Præpoſitos ab officio deponi cupiunt / Exiſtimantes humani iuris et humanæ autoritatis eſſe/talia officia inſtituere et confirmare vel abrogare et diſſipare / cum Chriſtus ipſe aſcendens in altum dederit talia dona hominibus / ad conſummationem Sanctorum in opus miniſterii/

niſterii/ in ædificationem corporis Chriſti/ donec occurramus omnes in vnitatem fidei et agnitionis filii Dei in virum perfecum/ in menſuram plœnitudinis Chriſti/ vt iam non ſimus paruuli/fluctuantes et circum‑feramur omni vento doctrinæ/ in nequitia hominum / in aſtutia ad circumuentionem erroris ꝛc. Epheſ: iiii.

¶ Porro Diaconatus/eſt etiam proh dolor in contemptu multorum / qui ſomniant ſatis eſſe / ſi feces aulicas et e‑quorum cuſtodes ſibi creauerint diaconos/ vt ſcilicet/erudiant iuuentutem in eo/quod ipſi didicerunt/ et quod Petrus / in aula Caiphæ/ſaltem vna hora didicit / ſcilicet/ mentiri/ furare et maledicere/cum tamen di‑uus Paulus docet veros Diaconos/docto‑res. Epheſ: iiii. hoc eſt/cōminiſtros paſto‑rum / et diſpenſatores myſteriorum Dei/ præcipue Catechiſmi. Quare etiam Cate‑chetæ vocati ſunt/quos Paulus i. ad Ti‑mot: iii: ſtatim poſt Epiſcopos/cum vxo‑ribus et liberis deſcribit / quales eſſe debe‑

ant

ant/videlicet /pudici /non bilingues/ non multo vino dediti / non turpe lucrum ſec‑tantes / habentes miſterium fidei in conſci‑entia pura &c. quibus addit etiam promiſſi‑onem cũ inquit. Qui bene miniſtrauerint / gradum bonum ſibi acquirent et multam fiduciam in fide/quæ eſt in Chriſto Jeſu.

¶ Peccant igitur/ qui hos gradus in miniſteriis contemnũt/et ferant miniſtri pa‑tienter contemptum/certi quod eorum mer‑ces copioſa eſt in cælis Matth: v. Et quã‑quam a multis/viles / indigni et minus vtiles in miniſteriis iudicantur/ tamen ex‑iſtiment et certo ſtatuant in conſpectu dei et omnium piorum / ſuum miniſterium Deo placere et ſe vtiles /ac neceſſarios Eccleſiæ et dignos eſſe tam ſuo cibo/ quam ſua mer‑cede. Sit Chriſto gratia in æter‑num Amen.

Errata.

Lege

Folio. A. iii: informant.
ffolio. C. v. ediſcendo
Eodem verſa pagella lege ſic
Catone et Sulpitio conſtruendis ac ediſcendis
Grammatica Torrentini in qua ſeorſim examinentur.
ffolio. C vlti. Synodalia.

Impreſſa Haffnie

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

CVm hic Libellus propter meã aduerſã valetudinẽ/ ſit huc vſque protractus quantũ ad editionẽ attinet/ vt his diebus proximis/ante ferias Natiuitatis Chriſti/ nec non in fine huius præſentis anni primũ finiatur Dominis Præpoſitis/quibus dedicatus eſt /deinde Parochis/Ludimagiſtris/Scholaſticis/Poſtremo/omnibus piis lectoribus/ iam non ſimpliciter vt donum/ſed vt xeniolum meum/pro læto futuri Anni principio/progreſſu et/exitu mitto/quibus etiam vt omnibus Chriſtianis/ foelicem annum precor/in Puero nobis nato/quem amplectamur / et filio nobis dato/quem oſculemur et vſum Benedicti nominis atque ſanctiſſimorum titulorum ipſius. Eſa: ix. diligenter et attente conſideremus ac meditemur/vt nobis/ qui in tenebris ignorantiæ Dei / concepti et nati ſumus/ lux diuina coeleſtis et æterna / cum vera Jeſu Chriſti cognitione ſemper oriatur luceat et nos illuminet ad vitã æternã Amẽ.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3

Do 502880

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 1273 8° copy 3